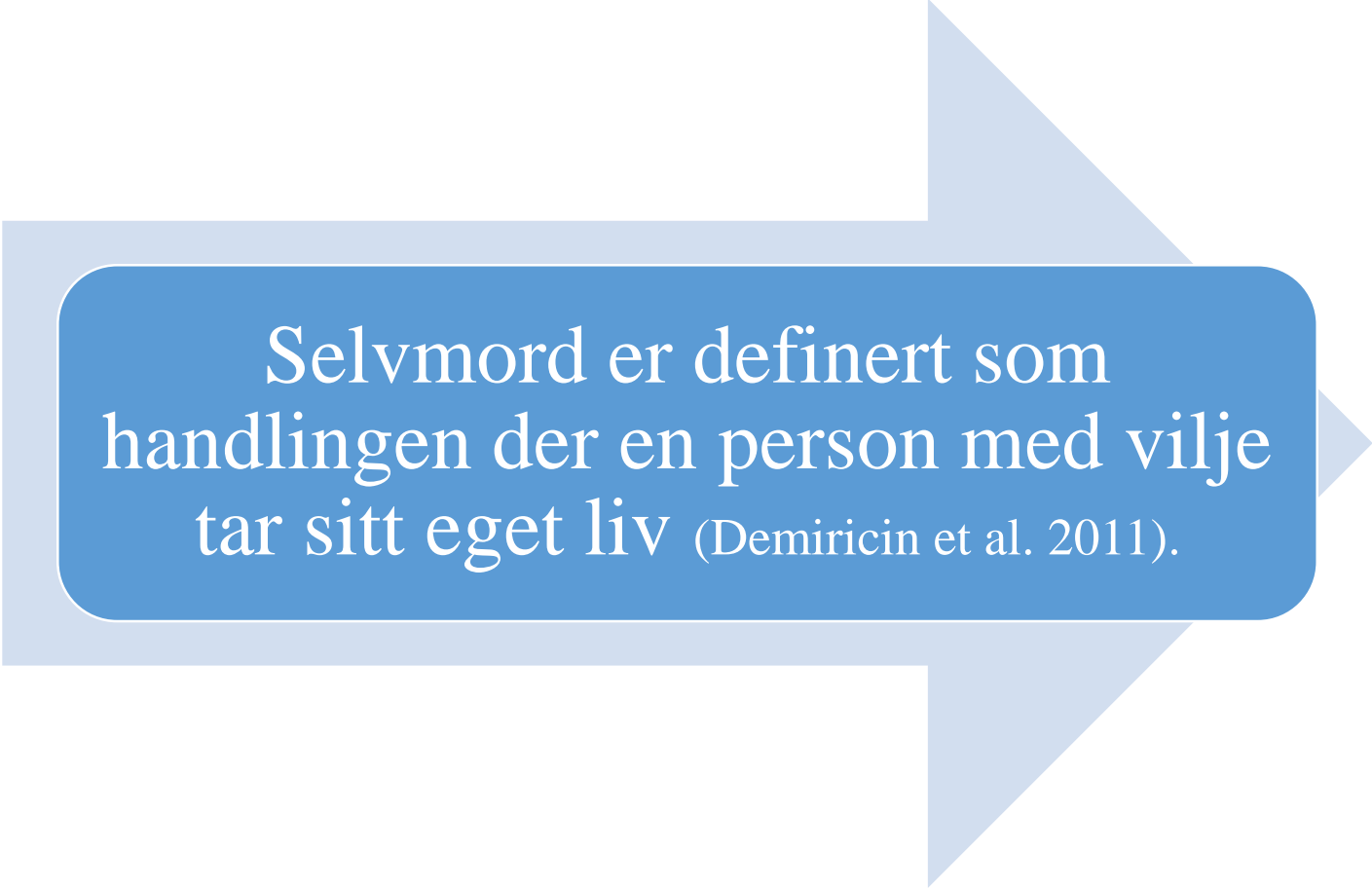

Dødsønsker blant eldre

Hva handler dødsønsker blant eldre om?

Dødsønsker kan handle om å være trett av livet, men kan også handle om tanker om handlinger knyttet til dødsønskene

Men innebærer det tanker om å ta sitt eget liv?

Selvmord er definert som handlingen der en person med vilje tar sitt eget liv (Demiricin et al. 2011).

Epidemiologi

Nesten en million mennesker dør av selvmord hvert år.

Den globale dødelighet er 16 personer pr 100,000, eller et dødsfall hver 40 s (WHO 2012).

Det vært en dramatisk stigning i selvmord blant eldre mennesker i de seinere år.

Høye tall av eldre som dør ved selvmord finnes i Europa, Canada, USA og Asiatiske land som Japan, Singapore og Taiwan.

Psykiske lidelser er tilstede i 71 – 97% av eldre som dør av selvmord, depresjon er den vanligste diagnosen.

Selvmordsatferd

Helsetjenesten behandler mellom 4000 og 60000 selvmordsforsøk årlig.

Risikofaktorer; depresjon, schizofreni, personlighetsforstyrrelser, rus, tidligere selvmordsforsøk, brudd i viktige relasjoner/tap, selvmord i familie og store æreskrenkelser som tap av selvaktelse og manglende nettverk.

Selvmord hos eldre mennesker er et globalt helseproblem, spesielt hos de over 65 år.

Dødsønsker og selvmord blant eldre

Forståelsen av dødsønsker og selvmord hos eldre er begrenset.

- Risikofaktorer:
 - Politiske og økonomiske endringer i samfunnet,
 - Stressende livs erfaringer (tap av ektefelle, samboer, separasjon fra familie og venner.

Holdninger til eldre

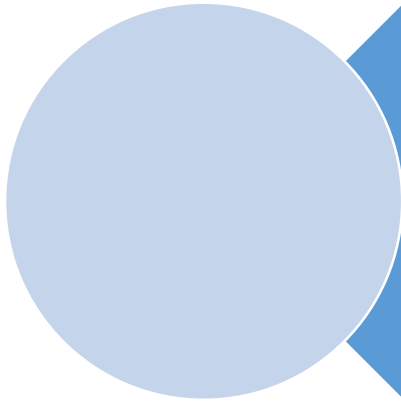
Spørsmålet som Kjølseth stiller er om det gjør noe om eldre ønsker å dø og tar sitt eget liv - eldre skal jo likevel dø så er det så nøye?

Spørsmålet sier mye om menneskeverd og holdninger til eldre i dagens samfunn.

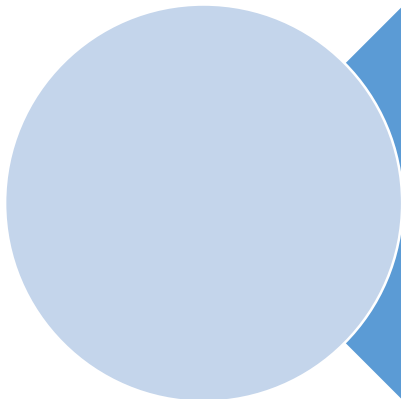
Teori om selvmord

Joiner's interpersonelle selvmordsteori (ITS) forklarer at en persons både må en ha et sterkt ønske om å dø i tillegg til evne til å fullføre selvmord.

Studier om dødsønsker blant eldre

Eldre med dødsønsker strever med fundamentale spørsmål omkring meningen med livet (psychache, emotional pain, suffering).

Personene ønsker å flykte fra smerten og ønske om å dø på samme tid som de ønsker å leve..

Risikofaktorer

Psykiske helseproblem som depresjon, personlige problemer som innebærer skamfølelse er framhevet som risikofaktorer

Fysiske helseproblem er en medvirkende faktorer til dødsønsker blant eldre

Eldre som forteller om sine dødsønsker og planer

Historiene viser en kamp om tap, sorg, misbruk og vold som de beskrev de hadde gjennomgått som barn, ungdommer og/eller som voksne.

Problemene ble verre når det var et gap mellom samarbeid i helse- og omsorgssystemene, mangel på helse- og omsorgsteam og manglende metoder som kunne støtte dem.

Kunnskap som kommer fram i oversiktsartikkelen til Holm og Severinsson (2016) er basert på 12 kvantitative studier om eldre som forteller om selvmordsplaner.

Psykososiale risiko og beskyttende faktorer hos eldre som er i fare for å ta sitt eget liv – En systematisk oversiktsartikkel (Holm & Severinsson 2015)

Psykososiale risikofaktorer

Å være en byrde for andre

Dårlig sosial integrering

Belastningen med fysisk sykdom

Negativ erfaring med religiøs aktivitet

Beskyttende faktorer

Tilhørighet

Sosial verdighet

Å oppleve seg nyttig

Positive aspekter av religiøs aktivitet

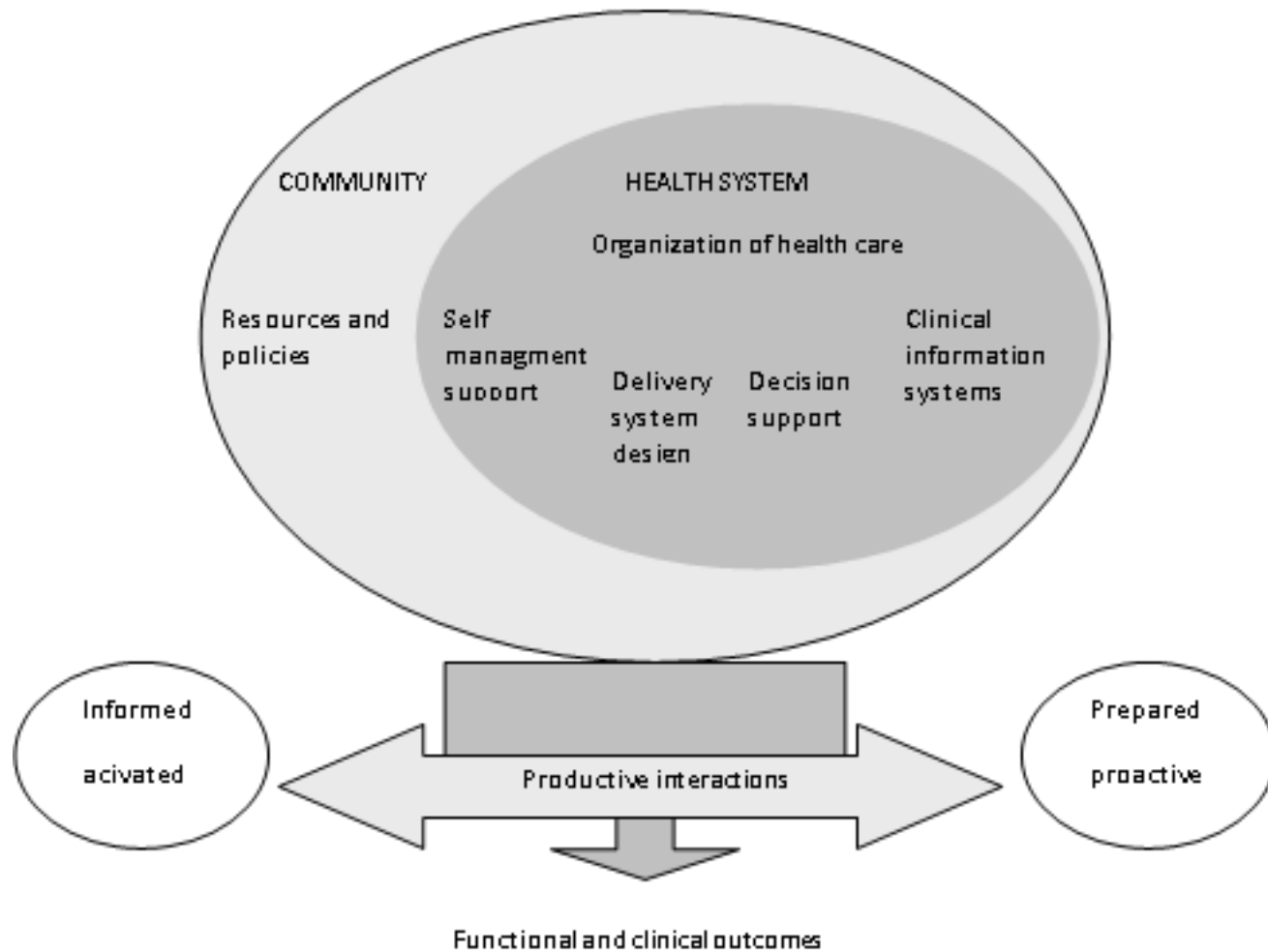
Sykepleielederes problem omkring tiltak til eldre pasienter som ønsker å dø

Hovedtema	Kjemper med å ta den rette beslutningen	
Tema	Undertema	Utsagn
Sosial isolasjon og ensomhet er en utfordring	Å arrangere sosiale møtesteder	Å arrangere sosiale møteplasser kan forebygge angst og depresjon blant de eldre
Når livet blir for smertefullt og problematisk	Å få et overblikk over situasjonen	Å få et overblikk av de eldre pasientenes situasjon
	Å stille direkte spørsmål omkring dødsønskene	Min erfaring som sykepleieleder er at de fleste eldre pasienter ønsker å leve. Å stille direkte spørsmål omkring dødsønskene kan innebære et vendepunkt.

Etiske konflikter blant lederne i kommunal helse- og omsorgstjeneste når eldre personer ønsker å dø

Tema	Kampen om ansvaret for å ta avgjørelser
Under tema	Å forstå meningen med den frie vilje
	Å undre seg over hvor alvorlig dødsønske er
	Å bidra til en mer verdig eldreomsorg
	Når en mangler kompetente helseprofesjonelle som kan bidra til trygg omsorg

The Chronic Care Model

Modell for omsorg av kroniske lidelser (The Chronic Care Model, Wagner et al. 2001).

- Modellen består av ulike komponenter;
- støtte til selvhjelp (innebærer å hjelpe den eldre pasienten/personen og hans/hennes familie til å utvikle strategier og tillit til å mestre hverdagslivet);
- kliniske informasjonssystemer (hvordan mestre informasjon og bruke klinisk omsorg);
- endre omsorgssystemene og å utvikle team med klart ansvar;
- støtte avgjørelser;
- organisering av helse og omsorg og koblinger til kommunalbaserte ressurser (som øvelsesprogram, senior gruppe sentre og selvhjelpsgrupper).

Referanser

- Berland, A., Solheim, A. & Holm, AL. (2018) Eldre pasienter som ønsker å dø. *Nordisk Sygeplejeforskning*, 8(1), 63-74. doi: 10.18261/ISSN.1892-2686-2018-01-06
- Demircin, S, Akkoyun, Yilmaz, R. & Gökdogan, M.R. (2011) Suicide of elderly persons: Towards a framework for prevention. *Geriatric Gerontology International*, 11, 107-113.
- Holm, A.l., Lyberg, A., Berggren, I., Cutcliffe, J. & Severinsson, E. (2014) Shadows from the past. The situated meaning of being suicidal among depressed older people living in the community. *Crisis*, 35(4), 253-260. doi: 10.1027/0227-5910/a000259
- Holm, AL., Lyberg, Berggren, I., Åström, S. & Severinsson, E. (2014) Going around in a circl: A Norwegian study of suicidal experiences in old age. *Nursing Research and Practice*, 2014. ttp://dx.doi.org/10.1155/2014/734635
- Holm, A.L. & Severinsson, E. (2015) Mapping psychosocial risk and protective factors in suicidal older persons – A systematic review. *Open Journal of Nursing*, 2015, 5, 260-275.
<http://dx.doi.org/10.4236/ojn.2015.53030>

Referanser

- Holm, AL, Berland, AK, Birkeland, AK & Severinsson, E. (2018) First-line nurse managers' perceptions of the challenges involved in decision-making when older patients' wish to die. *Nursing Open* 2018; 1-7. doi: 10.1002/nop2.131
- Joiner, T.E. (2005) *Why People Die by Suicide*, Harvard University Press, Cambridge, USA.
- I. Kjølseth. (2015) Når eldre tar sitt eget liv - gjør det noe? *Tidsskrift for den Norske Legeforening*, 2015. Doi: 104045/tidsskr.14.1295.
<http://tidsskriftet.no/article/3296685>